

AfghanistanNytt



ANytt 2/2006, 25 kr

Afghanernes domkirkedrama

- Regjeringen vinger etter sultestreik
- UNHCR ber om omfattende beskyttelse av afghanere
- Afghanistan på kanten av fullt opprør og ny krig

Avslørt av sultestreikende afghanere

[Leder]

Uroen i Afghanistan er på sitt verste siden den amerikanske invasjonen i 2001, og landet står nær en omfattende nasjonal opprørsituasjon. Realiteten kan bli en ny borgerkrig. Det er derfor oppsiktsvekkende og bekymringsfullt at norske myndigheter har startet tvangsreturnering av afghanske flyktninger.

Sultestreiken blant gruppen med afghanske flyktninger utenfor Dømkirken i Oslo og i andre byer har vekket kraftige reaksjoner. De sultestreikende har imidlertid lyktes i å synliggjøre alvorret i sin situasjon, og i å få frem betydningen av Norges politikk.

Det er ikke vanskelig å slutte seg til at sultestreik er et ekstremt virkemiddel, og at det stiller motparten overfor et utilbørlig ultimatum. Men rekken av saker som har brakt Norge, folkeretten og demokratiet dit en er i dag, viser at det finnes saker det er verdt å kjempe for. Med alle midler. Som livet selv om det er med livet som innsats.

Det er i denne sammenheng AfghanistanNytt gir sin støtte til de sultestreikende afghaneres sak.

Sultestreiken har ikke bare synliggjort at Norge

der man ba Norge ta større menneskelige hensyn, og man varslet en skriftlig protest til Regjeringen.

Det er Norge uverdig.

Det blir penibelt når statsminister Jens Stoltenberg og Høyre-leder Erna Solberg gir sin tilslutning til en politikk som ifølge UNHCR skaper internflyktninger i et land i fortsatt konflikt. Det er samtidig forstemmende å se at Flyktninghjelpen fremstår som et slags forvaltningsorgan som har sluttet seg til myndighetenes overkjøring av UNHCRs anbefalinger, og først snur når Regjeringen gjør det.

ANytt har fått tilgang til den "hemmelige" rapporten fra UNHCR fra juni i fjor, som danner deler av grunnlaget for vurderingen av afghanske flyktningers situasjon. Rapporten er overveldende i sin beskrivelse av de bedrøvelige forholdene i Afghanistan. UNHCR gir også en lang liste over utrygge områder og utsatte grupper som bør beskyttes. Siden juni har dessuten forholdene forverret seg. Rapporten er i realiteten et skrift mot tvangsretur.

UNHCR har organisert frivillig retur for mange millioner afghanere, som hovedsakelig kommer fra

Så langt er det afghanerne som har vunnet. Deres sak har vist seg verdig.

trolig vil sende mange mennesker tilbake til utrygghet og krig, men har også avslørt et politisert norsk flyktningregimé. Det sentrale målet synes å være å begrense utlendingers adgang til Norge, forhindre nye "strømmer" fra fjerne land, og hindre den populistiske høyresiden i å stjele nye stemmer.

Det er de sultestreikende afghanernes fortjeneste at vi i dag vet at Norges politikk var å tvangssende afghanere fra distriktene utenfor Kabul til Kabul, og dermed gjøre dem til internt fordrevne flyktninger. Resultatet ville bli å stå uten livsgrunnlag, i strid med det klare rådet fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Afghanernes "avsløring" motiverte en oppsiktsvekkende, men betimelig kraftig reaksjon fra UNHCR,

skjøre og uvelkomne kår i nabolandene Iran og Pakistan. De fleste afghanere så vel i Norge som andre land ønsker da også å bidra til å bygge opp igjen landet sitt, og være med og bestemme dets fremtid.

Men slik situasjonen er i dag, er dessverre Afghanistan fremdeles et svært utrygt land.

Det ligger i sakens natur at tvangsretur skjer mot flyktningenes vilje. De sultestreikende forsøkte på sin måte å tvinge ansvaret for egne liv på regjeringen. Ved tvangsretur har regjeringen tatt ansvaret selv.

Så langt er det afghanerne som har vunnet. Deres sak har vist seg verdig en ny debatt. Samtidig har



de vist at Norge har en regjering som overser klare internasjonale råd. Det gjør at vi dessverre må fastslå at Norge har ført en inhuman flyktningpolitikk.

Vi håper Regjeringens nye holdning etter sultestreiken, og deres varsel om en gjennomgang av holdningen til UNHCRs anbefalinger, kan gjøre at vi senere kan stille oss bak Norges behandling av afghanske og andre flyktninger.

AfghanistanNytt

Utgis av Afghanistankomiteén i Norge
Osterhausgt. 27, 0183, tlf. 22 98 93 15
www.afghanistan.no

Ansvarlig redaktør
og utforming
Thomas Frantsvold

Fast redaksjon

Ingunn Dahle, Bjarne Robberstad Johnsen, Mujtaba Mastoor og Cecilie Nordfeldt

AfghanistanNytt utgis med støtte fra NORAD, i samarbeid med Afghansk Ungdomsutvalg (AUU), redaksjonskomite@auu.no.

Abonnement koster 100 kroner årlig, og bestilles hos AiN.

Forsidefoto: Cecilie Nordfeldt, tatt på sultestreikens femtende dag.

De verste krigsherrene bør stilles for en domstol

[Kronikk]

I forrige nummer av A-nytt tar Ahmad Yasir opp en svært viktig side ved utviklingen i Afghanistan. President Hamid Karzai ser ut til å jobbe aktivt for å få flere av sine lojale støttespillere i regjering og ministerier. Det viktigste uttrykket for dette var da utenriksminister Abdullah Abdullah ble skiftet ut med Dadfar Spanta, en av Karzais mest lojale støttespillere. Det er ytterst tvilsomt om Spanta kan fylle den krevende rollen som utenriksminister. Yasir er med rette opptatt av den etniske balansen i regjeringen. Han advarer mot en utvikling hvor Karzai innsetter venner og støttespillere, som gir en etnisk ubalanse til fordel for den største folkegruppa, pasjtunerne.

Jeg er hundre prosent enig i Ahmads konklusjon om at alle venner av Afghanistan må støtte opp om det som fins av demokratiske prosesser i landet. Ahmad sier det best sjøl: "La oss håpe at demokratiske prosesser fortsetter i framtida, og att alle afghanere uansett etnisk og religiøs tilhørighet føler seg inkludert i samfunnet." Jeg synes imidlertid at Ahmad begår en alvorlig feil når han forveksler demokratiske prosesser og nødvendigheten av etnisk balanse med å kreve at fortidas diskrediterte politiske og militære ledere så som Abdul Rashid Dostum, Berhanuddin Rabbani,

krigen da det sovjetstøttede Najibullah-regimet ble knekket. Dostum var heller ingen trofast motstander av Taliban. Han forsøkte å få til en taktisk allianse med Taliban da de nærmet seg Mazir-i-sharif i 1997. Det var ikke Dostum som sto i kampen mot Taliban, men i stor grad hazara-minoriteten, som ble utsatt for regelrette massaker fra Taliban. Etter splittelse i Dostums Jumbush-i-Milli front og Talibans seier, flyktet Dostum selv til Tyrkia. Der hadde han høyst sannsynlig forblitt hvis ikke USA hadde hentet ham inn for å bruke ham i kampen mot Taliban. Dermed rakk Dostum å begå enda flere krigsforbrytelser, da han i samarbeid med amerikanske spesialstyrker lot opp til tre tusen tilfangetatte taliban-soldater dø en grusom død av tørst og varme i containerlastebiler mellom Kalai Janghi og Shibarghan, godt dokumentert av den irske dokumentarfilmprodusenten Jamie Doran i "The Convoy of Death."

Karzai var dessverre så redd for at Dostum skulle finne på noe for å destabilisere regjeringen at han utnevnte han til Chief of Staff. Han ville heller ha Dostum i sin nærhet under noenlunde kontroll, enn å ha en brysom fiende.

Med andre ord: Dostum er ikke bare en krigsherre,

Heller ikke hazara-politikeren, tidligere Hezbi-i-Wadat-kommandant Haji Mohammed Mohaqeq, kan prate seg bort fra de blodige nedslaktningene han deltok i Kabul i 1993-94, særlig i bydelen Karte-i-sai.

Det er riktig at mujahedin-lederne fikk bred støtte både i Vesten og Afghanistan den gang de (med viktige unntak) kjempet mot Sovjetunionen. Men det er faktisk 17 år siden. Enkelte av de gamle mujahedin-partiene fikk spesielt mye støtte og våpen, i særdeleshet Gulbudin Hekmatyar. Dette var ikke afghanernes valg. Det var Pakistans diktator Zia-ul-Haq som styrte våpenstrømmen, med entusiastisk støtte fra USA.

Oppgjør med fortida

Begrepet "krigsherre" brukes heller ikke bare av Vesten, inkludert norske aviser (og Anytt). Det er et begrep som også har vært brukt i ordskiftet i det afghanske parlamentet av enkelte modige representanter. Også i den mangfoldige afghanske presse har det vært brukt. Det er heller ikke riktig at krigsherrebegrepet er forbeholdt personer med etnisk tilhørighet til tadsjiker, usbeker og hazaraer. Det er ikke noen mangel på pasjtunere som har fått utdelt den tittelen. En av de desidert verste, Abdul Rasool Sayaf, ble dessverre valgt inn i parlamentet i 2005, men med et nødsrik. Han fikk langt færre stemmer enn antatt. Valget flere steder, spesielt i Kabul, viser at folk ville ha parlamentsmedlemmer som ikke hadde blod på hendene fra fortida.

En fortsatt demokratisk prosess bør sette de gamle brutale lederne til side.

Mohammed Qasim Fahim og Haji Mohammed Mohaqeq skal respekteres og få framstå som populære ledere for henholdsvis usbekere, tadsjiker og hazaraer.

Det er ikke usannsynlig at han har rett i at Vesten (som jeg tolker som USA og NATO-landene) har valgt å støtte Karzais utskiftningsprosjekt helhjertert, og ønsker å marginalisere de nevnte herrer. Men fra å mene det, til i praksis å forsvare disse gamle krigerne som ledere for etniske minoriteter er et langt sprang. Her er jeg dypt uenig med Ahmed. Å forsvare disse personene, som han ikke ønsker å kalle krigsherrer bare fordi de kommer fra etniske minoriteter, er en farlig linje.

Det er tvert i mot særlig viktig at unge afghanere står fast på kravet om at de gamle lederne fra tida med innbyrdeskrig og blodige oppgjør forsvinner ut av politikken. Noen av dem må, etter min mening, stilles for en domstol og dømmes for krigsforbrytelser.

Abdul Rashid Dostum

Det er ikke riktig at Dostum var en av mujahedin-lederne under kampene mot Sovjetunionen. Dostum, som leder av den beryktede Jozjan-militisen var tvert imot en støttespiller for Sovjetunionen. Hans militis var den største og mest fryktede i hele Afghanistan og er ansvarlig for drap på tusenvis av frihetskjempende afghanere på 1980-tallet. Dostum skiftet side først vinteren 1992, og ble en alliert for mujahedin i siste fase av

men en av de største krigsforbryterne fra perioden 1980 - 2002. Når og hvis Afghanistan får et stabilt demokratisk styre, bør denne mannen stilles for en domstol og dømmes for krigsforbrytelser.

Etter min oppfatning er det USA, som gav Dostum enorme mengder penger og våpen, som er ansvarlige for at han kunne gjeninnta sin maktposisjon, ikke befolkningen i de nordvestlige provinsene. Mitt inntrykk etter besøk i Afghanistan og etter å ha samtalt med svært mange afghanere, er at de ønsker seg nye representanter. Uansett om vi kaller dem krigsherrer eller noe annet, har Dostum og de andre blod på hendene og kan aldri representere Afghanistans framtid. Det er godt mulig at amerikanerne nå egentlig ønsker å kvitte seg med Dostum. Men uansett vil han i historieboka forbli vel så mye Sovjetunionens og USAs mann, som usbekernes!

Tidligere president og leder for mujahedin-partiet Jamiate Islami, Berhanuddin Rabbani gjorde et dårlig valg. Han er helt åpenbart ikke spesielt populær blant tadsjiker. Det lovløse og korrupte regimet han satt i spissen for fra 1993 til 1996 var jo en direkte årsak til at Taliban kunne innta Kabul, uten særlig motstand. Rabbani må bære et stort ansvar for ødeleggelsene av Kabul i 1993, sammen med motstanderen Gulbuddin Hekmatyar, leder for partiet Hazbi Islami. Og den skylda deler han med i høyeste grad med Fahim, og avdøde Ahmed Shah Massoud.

En fortsatt demokratisk prosess bør etter min mening sette disse gamle brutale lederne til side, uansett om vi kaller dem for krigsherrer eller ikke. Det er et populært krav over hele landet, blant alle etniske grupper. I et mer demokratisk klima har ikke disse undertrykkerne en sjanse. Men det forutsetter at ingen gir dem sjansen til å spille det etniske kortet. Føler usbekere eller hazaraer seg reelt truet som folkegruppe, ja så kan nok flere av dem tenkes å stemme på gamle krigsforbrytere, fordi alternativet kan virke enda verre. Dette har vi sett godt dokumentert fra blant annet tidligere Jugoslavia, hvor serberne endte opp med Milosevic, som mange av dem egentlig hatet.

Merk: Jeg har bevisst unnlatt å trekke inn USAs og NATOs krigføring, Talibans styrkeoppbygging i Pakistan og andre momenter som ikke direkte angår denne diskusjonen.

TERJE SKAUFJORD

Skaufjord er tidligere leder og plassjef i Afghanistankomiteén og tidligere redaktør i AfghanistanNytt. Han er en av Norges fremste kjennere av Afghanistan og nylig hjemkommet til Norge etter et lengre opphold i Pakistan.

Afghanerne lyktes i å få norske myndigheter til å følge FNs råd. Et par dager senere var to afghanere på flyet "hjem" til Kabul.

Ble de hørt?

26. mai innledet en gruppe afghanske flyktninger en sultestreik ved Domkirken i Oslo. I løpet av de 26 dagene sultestreiken varte, satte afghanerne forholdene i Afghanistan på agendaen og eksponerte flere svakheter i norsk asylpolitikk. Etter FN-kritikk av norsk asylpraksis og en tilsynelatende vending i regjeringens holdning, er situasjonen for afghanerne fremdeles like usikker etter at sultestreiken ble avblåst. Hva var det egentlig som skjedde?

Av Cecilie Nordfeldt og Thomas Frantsovold
Bilder Cecilie Nordfeldt





- Hovedpoenget er ikke oppnåelsen på dette tidspunktet. Sultestreik kan ikke være en taktikk, det er for hardt og for alvorlig. Dette er noe annet. Sultestreik er en desperat handling; folk her er uten midler. Sultestreiken starter der håpløsheten slutter.

Det er fredag kveld, den femtende dagen av sultestreiken - og en av de første varme sommerkveldene i år. Stemningen er rolig, og domkirken danner en vakker bakgrunn for de fem teltene som huser rundt 100 unge afghanere som har sluttet seg til sultestreiken. Noen sover, andre sitter i grupper og spiller kort eller rusler rundt og småprater med venner. Selv om det er ganske varmt, har sulten gjort dem frosne og flere har tullet seg inn i tepper. Zahir Athari, talsperson for de sultestreikende afghanerne, sitter i gresset mellom dem på en pappbit som midlertidig sitteunderlag og søker tålmodig å forklare hvorfor de har gått til det dramatiske skritt å sulte for sin sak.

- Årsaken til sultestreiken er at disse guttene lever i en livssituasjon der de er under stort press, sier Athari.

Sultestreiken er et foreløpig siste stopp i en lang prosess som startet med en politisk beslutning i Norge i 2005. Eller den startet med en flukt i Afghanistan for fem, ti eller femten år siden. Eller enda tidligere:

- Guttene som sultestreiker her er alle

født i krig. De fleste har hatt mange erfaringer og møter med voldshandlinger; de har sett drap, utbombede hus og lemlestedede mennesker. Venner og familiemedlemmer har forsvunnet, blitt såret eller er drept, og de har opplevd at det verken er rettergang eller dom. - Slik har de lært frykt og uro helt fra barndommen av, forklarer Athari.

Tror ikke på fredsretorikk

Frykten deres skyldes ikke bare minne. Athari sier at de ikke anser situasjonen i Afghanistan som stabil. For det første rapporteres det stadig om krigshandlinger i Afghanistan. Situasjonen er uoversiktlig og rapporter fra slike sammenstøt er ofte uklare og inneholder motstridende informasjon.

- Det er krigshandlinger et sted i dag - hvem vet hvor det vil bryte ut i morgen?, spør Athari. Det har vært sammenstøt og uroligheter selv i Kabul de seneste ukene. De stoler ikke på at Afghanistan er på vei mot fredeligere dager. Ennå.

For det andre fins det ingen rettsikkerhet i Afghanistan, overgrep skjer også i dag uten rettergang og dom - og representantene for rettsvesenet står ofte selv bak overgrepene.

For det tredje, forklarer Athari, ser de at de som sitter ved makten i dag er de samme som har hatt makt de siste tiå-

rene. - Det er fremdeles krigsforbrytere som styrer landet.

Kjente krigsforbrytere og krigsherrer sitter i Afghanistans nye regjering og parlament, eller som guvernører, dommere og politimenn. Det har vært en bevisst strategi hos det internasjonale samfunnet som tok styringen i Afghanistan etter krigføringen i 2002 å ikke ta et oppgjør med dem. Ved å inkludere dem i den nye staten ønsket man å hindre at de eksisterende strukturene i landet skulle bryte helt sammen etter NATOs og USAs invasjon.

Afghanerne i Norge er ikke beroliget: - Om de har skjegg og bærer turban, eller stiller i dress og slips, er de fremdeles de samme. Situasjonen er som før, det er bare endret i det ytre.

Tillit til behandling

Norske myndigheter ser annerledes på situasjonen i Afghanistan.

"Med de store endringene som har skjedd i Afghanistan de siste årene, er nye demokratiske institusjoner bygget opp," heter det i en pressemelding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) 26. april i år, nøyaktig en måned før sultestreiken - nå er tiden kommet for at også afghanere i Norge kan reise hjem, sa arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen. Regjeringen påstår samtidig at den afghanske regjeringen ønsker dem velkommen og at



“Guttene som sultestreiker er alle født i krig. De har sett drap, utbombede hus og lemlestede mennesker. Venner og familiemedlemmer har forsvunnet, blitt såret eller er drept, og de har opplevd at det verken er rettergang eller dom - Slik har de lært frykt og uro helt fra barndommen av.”

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) er med på å sikre at den enkelte vender trygt hjem.

Samme dag, 26. april, varsles det at de som ikke melder seg på et frivillig returprogram innen en måned, risikerer å bli tvangsutsendt uten noen form for videre støtte eller oppfølging. Det skal være i samsvar med avtalen mellom UNHCR og norske og afghanske myndigheter.

Kritisk FN

Men FN er ikke enig.

- Vi sender nå et brev til den norske regjeringen, der vi ber den om å ikke sende ut noen afghanere mot våre retningslinjer, sa Pål Årsæther, talsmann for FNs høykommissær for flyktninger, til NRK 9. juni, sultestreikens femtende dag.

Et av de viktigste grunnlagene for norske utlendingsmyndigheters (Utlendingsdirektoratet UDI og Utlendingsnemnda UNE) vedtakspraksis i afghanske asylsaker er posisjonsdokumentet fra UNHCR fra juni 2005.

AfghanistanNytt har fått tilgang til rapporten, som er merket "Restricted Use & Circulation". Rapporten er etter det ANytt kjenner til den seneste større rapporten om afghanske flyktninger fra UNHCR. UNHCR ber i rapporten ikke om såkalt "kollektiv beskyttelse", altså at alle afghanere skal beskyttes, men

UNHCRs tilrådinger synes å omfatte afghanere fra nesten alle provinsene i Afghanistan og langt flere enn hva norske myndighetene så langt har gitt inntrykk av. Og siden rapporten ble utgitt i juni i fjor, har situasjonen i Afghanistan bare blitt verre (se egen ANytt-sak).

1951-konvensjonen

FN-organisasjonen understreker viktigheten av at hver afghaners situasjon vurderes grundig og individuelt, og åpner kun for tvangsretur som en aller siste utvei. UNHCR trekker deretter frem flere spesielt utsatte grupper som etter individuell vurdering kan kvalifisere for internasjonal beskyttelse som flyktninger etter FNs flyktningekonvensjon fra 1951. Dette omfatter blant annet afghanere som er oppfattet som kritiske til grupper eller ledere som kontrollerer et område; afghanere som var tilknyttet kommunistpartiet og medlemmer av etterretningen (Khad) eller Taliban og andre grupper i opposisjon til overgangsprosessen i Afghanistan; journalister; etniske minoritetsgrupper; religiøse minoritetsgrupper som ismailitter, shiamuslimer og hinduer; utsatte kvinner; homofile og i noen grad landeiere.

I tillegg ber UNHCR om at afghanerne som ikke omfattes av kriteriene i konvensjonen likevel gis beskyttelse hvis en eller flere av følgende hendelser er rapportert eller observert i området de kommer fra de seneste månedene:

a) tunge, kontinuerlige eller vekslende kamper mellom opprørselementer og myndighetene eller koalisjonsstyrkene, b) vilkårlige og fortsatte angrep fra opprørere, c) systematiske truende handlinger fra opprørere, d) systematisk og omfattende militær tvangsrekruttering og tvangsarbeid, e) fraksjonskamper og rivalisering, inklusive sporadiske og lokale kamper og konkurranse om et område eller region, f) systematisk og tung ulovlig skatteinnkreving, inklusive trusler mot liv, sikkerhet og frihet.

Spesielt mener UNHCR at dette vil gjelde for områder der uformelle væpnede grupper er aktive, områder hvor fraksjoner vekselvis kjemper om makten, og områder der lokale krigsherrer vilkårlig regjerer, samt steder hvor opprørsgrupper er tilstede og afghanske, amerikanske eller internasjonale styrker driver med militære operasjoner. UNHCR ramser deretter opp hvilke områder som er spesielt utsatt.

UNHCR understreker også at det kan være rene humanitære grunner til å beskytte ekstremt sårbare afghanere, der hvor "retur ikke vil utgjøre en varig løsning, og som vil sette afghanere i fysisk fare eller true deres velvære". UNHCR viser spesielt til afghanere som mangler fungerende familie eller lokalsamfunnsstøtte og som ikke klarer seg uten dette, eller afghanere som ikke tas hånd om av myndighetene eller andre. UNHCR



navngir spesielt alenestående kvinner, single småbarnsforeldre som mangler inntektsevne, gamle som er alene, foreldre- og familieløse barn under 18 år, traumeofre (inklusive voldtektsofre), fysisk eller mentalt handikappede og alvorlig syke.

Siden hovedrapporten ble utgitt, for ett år siden, har UNHCR kommet med én oppdatering, i mai 2006, om humanitære hensyn ved vurdering av retur til Afghanistan, der de gjentar vurderingen og oppramsingen av "ekstremt sårbare" afghanere.

Erfaring fra Norge

Mens UNHCR refset den norske politikken, og mente man tok for lite menneskelige hensyn i returpraksisen, hadde Arbeids- og inkluderingsdepartementet et annet syn. I en pressemelding uttalte statsråd Bjarne Håkon Hanssen at de ser på utsendelse av afghanere som ledd i gjenoppbyggingen av Afghanistan. - At vi fra norsk side kan bidra ved at afghanere med erfaring fra Norge kan få bruke sin kompetanse til å være med i gjenoppbyggingen av hjemlandet sitt, ser jeg som et veldig godt tiltak, sa han.

De sultestreikende afghanerne på sin side kan ikke skilte med gode erfaringer. Uten mulighet til å lære norsk har de følt seg ekskludert fra det norske samfunnet og arbeidsmarkedet i asylsøkerfasen. Noen av dem som deltok i aksjonen har likevel jobbet i oppvasken på resturan-

ter, andre som ryddegutter i grønnsaksforretninger eller som assistenter på norske fabrikker. - Livet er ikke noe verdt om jeg ikke kan jobbe, forteller Ahad Noori (21). I slutten av mai kastet politiet ham ut av fabrikken han jobbet på. Han pakket deretter noen få saker og dro til Oslo for å slutte seg til sultestreiken. Han mener at det er riktig å vise at norske myndigheter står ansvarlig for den død han mener likevel venter ham i Afghanistan.

Basher Faker (25) forteller at da han bodde på asylmottak pleide han å organisere utflukter og ballspill for beboerne: - Det er ingenting å gjøre der annet enn å se på TV hele dagen. Da han fikk arbeidstillatelse reiste han fra mottaket utenfor Trondheim til Oslo der han fikk jobb som ryddegutt i en kebabrestaurant, og han kjenner ikke til at noen andre hadde tatt over rollen som aktivitetskoordinator. - Mange bryter bare sammen på mottak; det er som å bo i fengsel, hevder han.

Urimelig retur

Det eneste punktet i rapporten som tidligere har vært referert i norske medier er tilrådingen om at afghanere som ikke kan vende hjem til sine opprinnelsessteder i Afghanistan utenfor Kabul heller ikke bør returneres til Kabul.

I rapporten heter det at "UNHCR fortsetter å gå mot relokalisering eller å skape internflyktninger i Afghanistan, i lys av

hensynet til trygghet og sikkerhet, menneskerettsstandarden, samt mulighetene for økonomisk overlevelse under relokalisering og ved ankomst. Den tradisjonelle familien, den utvidede familien og samfunnsstrukturen i Afghanistan utgjør fortsatt den viktigste beskyttelses- og overlevelsesmekanismen i dagens situasjon. (...) Det vil derfor etter UNHCRs oppfatning være urimelig å vente at afghanerne relokalisere til et område der han eller hun ikke har noen tilknytning, inklusive til urbane områder."

Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen fastholdt lenge et motsatt syn, og mente Norge kunne overse UNHCRs klare råd og tvangsreturnere afghanere fra hele Afghanistan til Kabul, noe som ifølge FN-organisasjonen ville skape internflyktninger.

Hanssen trakk tilsynelatende dette, men norske myndigheter har fortsatt å sende uklare signaler også etter at UNHCRs anbefaling ble kjent. 9. juni sa Hanssens statssekretær Libe Rieber-Mohn at det ikke er aktuelt å sende noen til Kabul som ikke kommer derfra. Tre dager senere slo departementet derimot fast at Norge avviker fra UNHCRs anbefaling på dette punktet: "På ett punkt avviker vedtakspraksis fra UNHCRs anbefalinger. Høykommissæren anbefaler at man ikke returnerer personer til steder der de ikke har tilknytning. UDI og UNE har i en del vedtak forutsatt at retur til Kabul trygt kan finne sted også i slike tilfelle. Praksis i UNE er her trukket opp med



basis i flere enstemmige nemndmøtevedtak", skrev departementet 12. juni.

Mot slutten av sultestreiken endret departementet igjen tilsynelatende sitt syn på dette. Av "praktiske årsaker" skulle ingen uten tilknytning til Kabul sendes tilbake til Afghanistan, noe som ville gjelde "inntil UNHCR eventuelt endrer sine anbefalinger". Men hva regnes som "tilknytning til Kabul", og hva avgjør om en asylsøker sendes tilbake?

Tilknytning til Kabul?

Den endrede norske politikken skapte uro blant de sultestreikende afghanerne. Mens de fleste kom fra provinser langt utenfor Kabul, og således var "trygge" fra å bli tvunget tilbake, i alle fall foreløpig, har noen hatt tilknytning til Kabul by, og andre til områdene rundt byen, i Kabul-provinsen. Mange av dem hevder at deres nettverk i Kabul i dag er nærmest ikkeeksisterende, og alle engster seg for de stadige meldingene om uroligheter og trefninger i byen.

- Vi mener at man skal ha sterk tilknytning til for eksempel Kabul for å tvangsreturnere noen dit, sier Pål Årsæther i UNHCR til AfghanistanNytt. Han blir ettertenksom når han skal svare på spørsmålet: - Det bør være en klar familiehjemstavn og et sterkt sosialt nettverk, et reelt støtteapparat å vende tilbake til.

Han kan ikke svare utfyllende på hvordan man kan bevise at noen har et slikt

nettverk: - Hvis man har familie der... eller en sterk familietilknytning... eller hvis det er en plass du har bodd lenge.

UNHCR-talsmannen vil imidlertid ikke lenger uttrykke bekymring over Norges asylpraksis for afghanske flyktninger: - Dette er begynnelsen på en lang prosess, det må gå seg til litt. Men det er ikke ofte vi går inn i et lands praksis på denne måten. Årsæther understreker at UNHCR er glad for at folk med beskyttelsesbehov kan komme til Norge, at landet tar i mot kvoteflyktninger og at asylsøkere har rett til å anke avgjørelser på sine asylsøknader rettslig. Han ønsker ikke å rette videre kritikk mot Norge i denne saken. - Vi ønsker selvfølgelig at all retur skal skje frivillig. Samtidig er det opp til hvert enkelt land å vurdere beskyttelsesbehovet for en asylsøker. Dersom man kommer frem til at et slikt beskyttelsesbehov ikke finnes, må vi åpne for tvangsretur for at asylinstituttet ikke skal utvannes, sier Årsæther. Han medgir at ingen kan være sikre på hva som vil skje selv i Kabul i de nærmeste månedene. Men den usikkerheten er ikke grunn nok til at FN kan erklære Kabul som usikkert på dette tidspunktet.

Ikke kapasitet

Samtidig med at norske myndigheter snudde og etterkom kravet om å følge FN, lovet Bjarne Håkon Hanssen 19. juni at ingen skulle returneres uten at det var i enighet med UNHCR. Ifølge statsråden sender Norge lister over de som

planlegges tvangsreturnert, som så skal vurderes av UNHCR.

Pål Årsæther i UNHCR opplyser imidlertid at de ikke har kapasitet til å følge opp hver enkelt sak. Totalt er det kun to jurister som jobber med asylsaker fra hele Norden og Baltikum, og i returfasen gjøres det ikke nye vurderinger av asylsøknadene, presiserer han.

Flyktningene har derimot mulighet til å søke råd hos Flyktninghjelpen og Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) eller private advokater som kan bistå afghanerne med å gjenoppta sine saker de kommende månedene. Regjeringen ga inntrykk av at de ville gi de afghanske asylsøkerne tid til å få en ny vurdering av sine saker i lys av nye opplysninger da de før sultestreiken ble avblåst lovet å bevilge mer penger til Flyktninghjelpen og NOAS for at de skulle kunne øke sin bistand de kommende månedene.

Flyktninghjelpen har imidlertid også selv kommet under kritikk for sine rolle i hjemsendelsen av afghanske flyktninger. 8. juni ga Flyktninghjelpen sin tilslutning til Norges praksis i disse asylsakene, og mente at myndighetenes vedtak om avslag og utsendelse ble gjort på et forsvarlig grunnlag. 13. juni, etter at FN's høykommissær for flyktninger hadde gått ut med sin kritikk, opplyste politisk rådgiver i Flyktninghjelpen, Rolf Vestvik, at de ikke lenger mente at departementets praksis var i orden. Flyktninger som



ikke hadde tilhørighet til Kabul burde ikke lenger sendes dit.

- Avslagsvedtakene bør gås gjennom på nytt, for å sikre at vi følger FN's retningslinjer. Mye kan tyde på at norske myndigheter har avslått for mange afghanske asylsøkere, sa Vestvik da til AfghanistanNytt. Han vedgår samtidig at Afghanistan er et kaotisk land, og at situasjonen har forverret seg det seneste året. - Men kaoset har ennå ikke kommet dit hen at det er nødvendig å gi kollektiv beskyttelse, sier han.

Vestvik vil likevel ikke kritisere de sultestreikende afghanerne. - De går i spydspissen for en generell debatt om hvordan vi behandler våre medmennesker. Man skulle ikke tvinges til slike midler for å bli sett og hørt av andre.

Usikkert utfall

- Det er ingen av oss som er sikre på at vi kommer til å vinne frem, sa Athari, de sultestreikendes talsmann under aksjonen. Han viste til at flyktninger og asylsøkere har valgt en slik utvei før, og at mange av dem ikke har nådd frem.

En uke etter at sultestreiken be avblåst, er det fortsatt usikkert hva som skal til for å fastslå at noen har en "sterk tilknytning" til Kabul eller andre såkalt sikre steder i Afghanistan. Det har ennå ikke gått ut instruksjoner til utlendingsmyndighetene om at internflykt-alternativet

ikke er en aktuell løsning for flyktninger som har søkt asyl i Norge. Politiets utlendingsenhet har ikke fått beskjed om å utsette utkastelsene. Afghanistan er ikke definert eller erklært som et utrygt land.

Tre dager etter sultestreikens avslutning, 23. juni, ble to afghanske flyktninger sendt tilbake til Afghanistan. Minst en av dem var alvorlig syk. NOAS trekker begge tilknytning til Kabul i tvil, og både NOAS og advokat Cecilie Schjåtvedt understreker at de to ikke har fått forsvarlig bistand i tråd med regjeringens uttalelser i pressemeldinger den 19. og 21. juni. Verken asylsøkerne selv eller deres advokater har hatt tid til å samle informasjon om sakene. NOAS påpeker at UDI og UNE i deres tidligere behandling av asylsøknadene aldri har vurdert spørsmålet om tilstrekkelig tilknytning til Kabul, all den tid de mente at selv folk uten nettverk der kunne sendes dit.

Mandag 28. juni, ble enda en asylsøker fra Afghanistan hentet av politiet. Onsdag blir de på det lukkede mottaket Trandum ved Gardermoen flyplass, mens politiet forbereder tvangsutsendelse.

Ingen hvile

- Jeg hadde håpet vi skulle få noen dagers hvile, sier Athari. - Jeg trodde at

myndighetene ville gå varsommere frem, og bruke mykere metoder nå. Men det viste seg å ikke stemme.

Sultestreiken er ikke lenger et pressmiddel, men Athari sier de har fått en ny styrke, og et nettverk med politiske og humanitære organisasjoner og engasjerte privatpersoner.

Han vet ikke hva han skal tro om regjeringen, men han har tro på det norske folket: -Sultestreiken har slått et hull i muren rundt oss. Nå kan nordmenn også se hva det er som skjer på den andre siden, rett foran dem.

Athari håper myndighetene nå vil gi de afghanske flyktningene en sjanse til å samle informasjonen om sakene sine, og ta i mot tilbudet om en reell ny gjennomgang av sakene i lys av situasjonen deres i Afghanistan. Han ber innstendig om at advokatene som jobber med sakene skal gis tid til å undersøke dem skikkelig. Parallelt med dette arbeidet, er han bekymret over at mange av de sultestreikende ikke lenger har et sted å bo, her i landet, og er henvist til å bo på et ventemottak på Lier på ubestemt tid, uten rett til arbeid eller tilgang til et nettverk.

- Sultestreiken hadde konkrete krav, men den markerer også en dypere kamp - mot urettferdighet i verden, sier han.

"UNHCR fortsetter å gå mot relokalisering eller å skape internflyktninger i Afghanistan, i lys av hensynet til trygghet og sikkerhet, menneskerettsstandarder, samt mulighetene for økonomisk overlevelse under relokalisering og ved ankomst. Den tradisjonelle familien, den utvidede familien og samfunnsstrukturen i Afghanistan utgjør fortsatt den viktigste beskyttelses- og overlevelsesmekanismen i dagens situasjon. (...)

Det vil derfor etter UNHCRs oppfatning være urimelig å vente at afghanerne relokaliseres til et område der han eller hun ikke har noen tilknytning, inklusive til urbane områder."

Hvordan har AiN forholdt seg til sultestreiken, styreleder Carl Hofslie?

- Aghanistankomiteén i Norge (AiN) vurderte situasjonen frem til vårt landsmøte 10. juni, altså 16 dager etter at sultestreiken startet. Da vedtok vi en uttalelse, der AiN oppfordrer norske myndigheter til å avvente utsendelse, og vurdere afghanske flyktningers beskyttelsesbehov på nytt. Vi understreket også at deler av Afghanistan er usikkert, og at sikkerhetsutviklingen går i gal retning. I tillegg har medlemmer av komiteen på forskjellige vis engasjert seg personlig i saken.

Hvordan vil du kommentere kritikken om at AiN var for avventende i forhold til sultestreiken?

- Styreledelsen kunne ikke ta stilling til denne saken på egen hånd. Komiteen består av folk med svært forskjellige meninger. Dette er et mangfold vi setter pris på. Det innebærer også at vi ikke kunne ta en avgjørelse i denne saken uten å ha en bred diskusjon først. Landsmøtet var allerede lagt til 10. juni, derfor så vi ingen grunn til å kalle inn til ekstraordinært styremøte. Vi har for øvrig ingen historie for at AiN tar stil-

ling til politiske saker som gjelder norske forhold. Noen kan kanskje tro at vår avventing hadde sammenheng med redsel for hva våre donorer kunne mene om vår innblanding. Men det er slik at UD og NORAD setter pris på de frivillige organisasjonenes kritiske røst, så det ville ikke vært et problem.

Kunne AiN gått ut tidligere og uttalt seg om sikkerhetssituasjonen eller den humanitære situasjonen i Afghanistan?

- Vi kjenner ikke hele Afghanistan. Sikkerhetssituasjonen og den humanitære situasjonen endrer seg fra distrikt til distrikt, og vi kan ikke uttale oss om hva som skjer i områder vi ikke jobber i.

I arbeidsprogrammet til AiN står det at "AiN skal styrke kontakten med det afghanske miljøet i Norge"?

- Det afghanske miljøet i Norge ønsker sikkert at vi skal stå ved de sultestreekendes side og støtte deres krav om å få bli. Men vi kan ikke gå imot det vi mener for å tiltrekke oss det afghanske miljøet.

Mange av de som skal sendes ut kommer fra Ghazni-provinsen, der AiN jobber i dag. Kunne AiN gjort noe for å bli kjent med disse afghanerne, og funnet ut om organisasjonen kunne bistått dem i Afghanistan eller om AiN kunne trukket

veksler på deres kompetanse om de returneres til Afghanistan?

- Jeg mener det ikke er rett at disse afghanerne skal få særbehandling i Afghanistan bare fordi de har oppholdt seg en tid i Norge. For øvrig vet vi lite om deres profesjonelle kompetanse. Vi kan ikke forfølge denne saken bare for å finne en ny ansatt som har vært i Norge. I den grad de har en kompetanse de mener vi kan bruke, kan jo de ta kontakt med oss.

Tror du de kjenner til AiN?

- Vi har nok ikke gjort en god nok jobb for å profilere oss.

I hvilke tilfeller kan AiN ta stilling til politiske saker?

- I forhold til utviklingssituasjonen i Afghanistan har vi tatt stilling. Vi mener for eksempel mye om den amerikanske militære operasjonen "Enduring Freedom" i Afghanistan, som vi stiller oss negative til. Vi har på den annen side vært positive til den sikkerhetsbevarende rollen de internasjonale styrkene til NATO, ISAF, har spilt hittil. Men det er vanskelig å vite hvilken vei ISAF går nå. Prinsipielt er vi mot innblanding fra andre stater i Afghanistan.



Uttalelse fra AiNs landsmøte under sultestreiken

AiNs Landsmøte uttrykker sin sterke sympati og medfølelse med sultestreekende afghanske flyktninger i Norge. Sultestreiken er et uttrykk for deres fortvilelse og desperasjon over å bli sendt tilbake til et trygt land.

Afghanistan er usikkert, sikkerhetsutviklingen går i gal retning, og det er ingen tvil om at det er områder i Afghanistan det er uforsvarlig å sende flyktninger tilbake til.

Etter at en talsmann fra UNHCR uttrykte tvil til tvangsutsendelse av afghanske flyktninger mener AiNs

Landsmøte at norske myndigheter bør avvente utsendelse, og vurdere afghanske flyktningers beskyttelsesbehov og situasjon på nytt.

Mange "hjemvendte" afghanske flyktninger ender opp som internflyktninger i Afghanistan, og AiNs Landsmøte ber norske myndigheter om å ikke sende ut afghanere som ikke har et trygt hjemsted i Afghanistan å reise til. Den humanitære situasjonen i Kabul er slik at UNHCR advarer mot å sende afghanere som ikke er hjemhørende i Kabul dit.

Forhandlinger om fremtid

Det handler om retten til å slippe å være underveis. Og om retten til å starte et liv.

[Kommentar]

Når man legger seg ned for å dø blant annet fordi man ikke har fått norskopplæring, handler det ikke lenger bare om beskyttelse, eller en plass i et velferds-samfunn. Det handler om noe så enkelt som retten til å slippe å være underveis. Og om retten til å starte et liv.

Sultestreik er ikke et språk nordmenn er særlig vant til. I tillegg finnes et påfallende krav til konformitet i Norge. Likeverd og likhet har på underlig vis fått samme valør, de har blitt synonymmer for oss. Du må, med andre ord, være som oss og gjøre som oss for å bli lyttet til. Derfor var det lett for nordmenn de første par ukene å ta avstand fra, og definere afghanerne foran Domkirken som uartikulerte, ja kanskje barbariske. Mennene på gresset tilhørte ikke det gode lag, de snakket med store bokstaver fra et alfabet vi ikke kjenner. For nordmenn har ikke krig. Vi vet ikke hva

det vil si å ikke kunne planlegge fremtiden.

Mens afghanerne klamret seg til livet, krevet og vant de en plass i den offentlige debatten. Ettersom ansiktene ble magrere, vokste debatten og engasjementet, mens vinklingen sakte endret seg. Fra Frp-formann Siv Jensens uttalelse om at det er 'uhørt' å forhandle med folk som bruker sultestreik som våpen, tok man konsekvensen av kritikken fra FN's høykommisær for flyktninger. Beslutningen om å ikke tvangsreturnere afghanere som er hjemme-hørende utenfor Kabul, skulle i praksis bety at de unngår å bli internflyktninger. Dessverre har man sett brudd på beslutningen etter at kameraene ble slått av. To afghanere ble Sankt Hans-aften sendt tilbake til Kabul uten at saken var gjennomgått av NOAS, til tross for sterk tvil om hvorvidt den ene har nettverk i Kabul. Hva

som ligger bak dette løftebruddet kan man bare spekulere i.

Alle offentlige utspill og politiske dreininger til tross, dette handler ikke bare om å anerkjenne Afghanistan som et utrygt land eller om en redefinering av norsk asylpolitikk. Under hele debatten ligger et helt basalt menneskelig behov i press. Et av de sultestreibendes krav kunne synes noe besynderlig, virkemiddelet tatt i betraktning: norskopplæring allerede mens man er på asylmottak, altså før en eventuell oppholdstillatelse. Dette viser ikke bare at afghanerne på gresset innså nordmenns forventning til språklig tilpasning, men kravet rommer noe større; ønsket om å starte et liv, og å fortsette det. Det livet var man, paradoksalt nok, villig til å dø for.

Medievinklingen under sultestreiken ga i mange tilfelle inntrykk av at afghanerne



på gresset var krangleverne, mørke menn som ikke ville gi seg. Det som møtte deg når du tok turen til Domkirken var alt annet enn krigshissing. Zahir Athari, de sultestreibendes talsmann, var imøtekommande og fokusert. På spørsmål om hvorfor man benyttet sultestreik som virkemiddel, svarte han: "Fordi det er dette asylsøkere og flyktninger gjør". Dette vitner om en intens rolleomfavneelse. Afghanerne på gresset hadde fått tildelt rollen som asylsøkere og flyktninger, ergo ble sultestreik oppfattet som legitimt verktøy. Derfor er dette dypest sett en forhandling om hvem man skal være og hva slags liv man skal leve.

Det er naturlig å anta at de sultestreibende i denne situasjonen primært så seg selv som flyktninger og asylsøkere. I møtet med eget speilbilde var kanskje ikke nasjonal identitet lenger det største og viktigste, hvis det da noen gang har vært det. La oss se på et nærliggende eksempel: i Norge har vi lenge hatt to,

kanskje tre etniske grupper: Samer, kvener og etniske nordmenn. I Afghanistan finnes mer enn 16 opprinnelige etniske grupper, åtte offisielle språk og 361 selvstendige valgdistrikter. Landet er med andre ord ingen homogen nasjonalstat, men heller et konglomerat av ulike grupper med ulike interesser. Bakgrunnen til de sultestreibende kan derfor sies å være preget av ekstrem variasjon og mangfold. Det norske kravet til konformitet kan derfor synes ekstra vanskelig. Likevel var man villig til å dø for, blant annet, å inngå en kontrakt om språklig tilpasning. Hvorfor det?

Å være flyktning er en splittet og samtidig dobbel eksistens, trukket mellom 'her' og 'der', ifølge samfunnsviteren Angelika Bammer. Ikke bare er de trukket mellom geografiske og kulturelle tilholdssteder, men også mellom sosiale posisjoner. Sosialt sett har flere av de sultestreibende beveget seg fra øverste sjikt der de kom fra til det nederste trinnet på den norske samfunnsstigen.

Kanskje opplever de seg som både norske og afghanske, samtidig som mange har tatt med seg elementer fra en tredje og fjerde kultur. Mennene foran Domkirken har etter hvert mindre eller like lite til felles med naboene til bokhandleren i Kabul som med andre flyktninger.

På spørsmål om hva slags liv de ville håpet på hvis de skulle få bli i Norge, ble Athari ettertenksom. "Jeg tror det handler om å slutte å være underveis, og å få planlegge livet sitt. Jeg har vært på veien i syv år; først i Tyrkia, så i Hellas, og nå to og et halvt år i Norge, og det er mange i teltet som har levd som meg." Det hele ble plutselig tydeligere når kjæresten tok hånden hans før han avsluttet med dette; "Det handler om å få lov til å starte noe, å planlegge livet sitt."

INGUNN DAHLE

- Afghanistan

Mens afghanere i Norge har sultestreiket for å få frem hvor farlig det er i Afghanistan, har situasjonen fortsatt å forverre seg i Afghanistan. Den anerkjente pakistanske journalisten og Taliban-eksperten Ahmed Rashid tror Afghanistan på nytt er nær kollaps, og mener at man står overfor et fullt opprør.

THOMAS FRANTSVOLD

Afghanistan har i 2006 opplevet den kraftigste og best organiserte våroffensiven siden den amerikanske invasjonen av Afghanistan i 2001. Offensiven har blitt en del av det sesongmessige krigsmønsteret i Afghanistan, og følger vintrens de facto "våpenhvile". Årets våroffensiv har imidlertid overrasket både amerikanske militære ledere og internasjonale eksperter, og mange frykter nå at offensiven kan fortsetter i mange måneder.

- Afghanistan står overfor et fullt opprør, sier Ahmed Rashid til den amerikanske avisen USA Today. Rashid har fulgt utviklingen i Afghanistan tett i en årrekke, og har blant annet forfattet en av de mest anerkjente bøkene om Taliban-bevegelsen. Rashid tar i seneste utgave av The New York Review of Books et kraftig oppgjør med USAs politikk i Afghanistan, fem år etter at USAs president George W. Bush erklærte "seier".

- For å si det kort: Det som har gått galt har vært invasjonen av Irak. USA har nektet å ta statsbygging i Afghanistan på alvor og heller startet en mislykket krig i Irak. For Afghanistan har resultatet vært for få vestlige tropestyrker, for lite penger, og fravær av en sammenhengende strategi og bærekraftige initiativ fra vestlige og afghanske ledere.

- For å si det kort: det som har gått galt har vært invasjonen av Irak. USA som har nektet å ta statsbygging i Afghanistan på alvor og heller startet en mislykket krig i Irak. For Afghanistan har resultatet vært for få vestlige tropestyrker, for lite penger, og fravær av en sammenhengende strategi og bærekraftige initiativ fra vestlige og afghanske ledere, skriver han.



FLY: FN og hjelpeorganisasjonene flyr på den USA-kontrollerte flyplassen i Jalalabad, med Tora Bora-fjellene i bakgrunnen. (Foto: Thomas Frantsovold)

Alle har mislyktes

Dette har ifølge ham gjort det mulig for Taliban å komme tilbake og hindre myndighetenes kontroll i mer enn 1/3 av landet, samt bygge baser og sikre et inntektsgrunnlag, blant annet i opiumsproduksjon. I tillegg har afghanske myndigheter mislyktes i å ivareta befolkningens behov, mens vesten har mislyktes i å hindre naboland som Pakistan og Iran fra å blande seg inn.

- Sikkerhetssituasjonen er en direkte

ske tropper ikke bryr seg med, og resultatet har blitt at man ikke har hatt noen klar amerikansk strategi for hvordan man skal takle Pakistan, skriver han.

Som et svar på dette, og trolig etter amerikansk press, har Afghanistans president Hamid Karzai og hans regjering gått til det skritt å starte rekruttering til den afghanske hæren fra ulike militsgrupper i de pashtunske områdene sør i landet.

- Det er et fullstendig tilbaketog fra det

Ahmed Rashid

konsekvens av det lave antallet vestlige styrker tilstede. Med unntak av landsbygden har de mislyktes i å sikre selv de største byene og motorveiene slik at hjelpeorganisasjonene kan arbeide. I fem år har det amerikanske forsvaret ensidig jaktet al-Qaida men mislyktes i å anerkjenne behovet for en samlet plan for å gjenoppbygge det sivile samfunn i Afghanistan eller viktigheten av å ta Taliban. Taliban er blitt betraktet som et lokalt afghansk problem som amerikan-

myndighetene og det internasjonale samfunn har forsøkt å gjøre de seneste fem årene. Hundrevis av millioner dollar er brukt på å avvæpne miltsgruppene og ta våpnene fra krigsherrene. Dersom Karzai nå planlegger å bevæpne pashtunske militsgrupper i sør vil du straks få samme krav fra de etniske gruppene i nord - usbeker og særlig tadsjiker. Og da er vi tilbake igjen til å ha krigsherrene og deres militser "som regjerer", sier Rashid til Radio Free Europe.

nær kollaps

- Krigen må revurderes

Karzai rettet i slutten av juni også kraftig kritikk mot det internasjonale samfunn for å ikke ha bidratt med de nødvendige ressursene for å stanse den stigende volden i Afghanistan.

- Vi kan ikke tolerere dette i all evighet. Vi ønsker en stans på dette. (...) Det er behov for å revurdere måten "krigen mot terror" utføres på. Jeg tror sterkt på, og har formidlet, at vi må ha en strategisk tilnærming. Man må stanse pengene, forsyningene, utstyret og motivasjonen. Dersom man ikke stopper terrorens kilde vil folke lide på nytt, sa Karzai.

Uttalelsene kom etter at USA og landets koalisjonspartnere samt afghanske styrker hadde lansert sin største offensiv noen gang, som et svar på Taliban og andre opprørsgruppers våroffensiv.

The Washington Post siterte ikke-navngitte kilder på at det amerikanske flyvåpenet hadde gjort 340 flyangrep i Afghanistan, sammenlignet med under det halve, 160, i Irak i samme tidsrom, mens britiske The Times skrev at over 600 mennesker er drept i strid i Afghanistan siden mai, og mer enn 1.000 så langt i 2006.

Mange observatører og afghanske kommentatorer har imidlertid også begynt å tvile høylydt på Karzai, og hvorvidt han har særlig støtte selv i de pashtunske områdene sør i Afghanistan.

Ifølge en rekke ikke-navngitte vestlige militære og politiske kilder The Washington Post har snakket med har det også oppstått en voksende kløft mellom Afghanistans internasjonale støttespillere og Karzai, blant annet etter at han utnevnte flere mistenkte menneskerettsovergripere til politisjefer. Utnevnelsene skjedde tross klare råd fra det internasjonale samfunn, og ble trolig gjort for å opprettholde etnisk og politisk balanse og for å etterkomme ønsker fra politiske motstandere som ønsker å destabilisere regjeringen.

- Presidenten hadde en mulighet til å lede og å ta vanskelige beslutninger. Men dette vinduet er i ferd med å lukkes raskt. Dette er en avgjørende tid, det er frustrasjon og man peker fingre på hverandre på alle sider. President Karzai er det eneste alternativet for dette landet, men hvis han angriper oss kan vi ikke hjelpe ham med å få til sin visjon. Og går han ned, går vi alle ned sammen med ham, sier en av kildene.

USA vil ut

Samtidig arbeider USA for å legge en stadig større del av sikkerhetsoppgavene over på NATO, noe som ifølge Rashid blant annet skyldes at USAs forsvarsmister Donald Rumsfeld ønsker å bringe soldater hjem før valget til den amerikanske Kongressen i november. Rashid har fått opplyst at rundt 3.000 av amerikanernes 23.000 soldater i Afghanistan er planlagt trukket ut i sommer, mens vestlige etterretningskilder opplyser at de kan bli fulgt av mange tusen til før valget.

- Begynnelsen på en tilbaketrekking midt under en voldsom Taliban-offensiv provoserer selvsagt Hamid Karzais regjering, og virker desillusjonerende på de millioner afghanerne som i motsetning til irakerne stadig setter likhetstegn mellom et betydelig amerikansk militært nærvær og sikkerhet, fortsatt finansiering og gjenoppbygging.

- USA må bidra med penger for å innfri sine løfter og vise at de er villige til å stå løpet ut. De gjør ingen av delene, ifølge Ahmed Rashid. Han tror USAs beslutning om å ikke lenger finansiere løningene for soldatene i den afghanske hæren har presset Karzai til å vende tilbake til krigsherrene.

Neppe feil med tilbaketrekking

Det er neppe mer feil å trekke ut de amerikanske styrkene nå enn å fortsette bombingene av landet.

Det sier seniorforsker og visedirektør ved Institutt for Fredsforskning (PRIO) Kristian Berg Harpviken til AfghanistanNytt.

- Krigføringen til amerikanerne var definitivt feil for fire år siden. Men det er ikke godt å si hva som trengs nå. Å trekke ut amerikanske styrker er antakelig ikke mer feil enn å fortsette bombingene. Selv om Taliban neppe kunne bygget seg så godt opp uten dekning i Pakistan, har det også vokst frem en lokal legitimitet innad i Afghanistan, sier han.

Arne Strand, som er seniorforsker ved Christian Michelsen-instituttet i Bergen, viser til at Ahmed Rashid hele tiden har støttet mer militære ressurser til Afghanistan for å løse konflikten, og mener han har et ensidig fokus på

Taliban og Pakistan.

- Problemet med det er at det er måten den militære krigføringen har vært ført på som har skapt mer uro, spesielt i sør. De skaper ingen trygghet for den vanlige befolkningen, som blir angrepet eller plyndret av hæren, politiet, Taliban og narkotikabaroner om hverandre. Mangelen på sikkerhet fører til lokal motstand. Man trenger ikke å gå til Pakistan eller Taliban for å finne de som slår tilbake mot amerikanerne: Det er vanlige, frustrerte bønder. Enkelte steder ses Taliban som en beskytter mot utenlandsk invasjon. Å sette opp Taliban som fienden, er en slags retorikk fra USA og Karzai som blir for enkel, sier Strand.

- Taliban er et begrep som brukes til "alt", det er beleilig for regjeringen i Kabul, av det internasjonale samfunnet, og av media. For de to førstes vedkommende skjuler man på denne måten at mye av uroen er bygget opp av krigsher-

rer både utenfor og innenfor regjeringen, og at det er de som står for mye av kaoset, sier Kristian Berg Harpviken.

Han har selv nylig vært i Kabul, og han var overrasket over de store ødeleggelsene etter de seneste opptøyene.

- Folk var veldig skremt av opptøyene, som hadde vist dem hvor fort ting kan komme ut av kontroll, og hvor lite sikkerhet det er i politiet etc. I tillegg til de som var drept og såret, kunne man observere at flere bistandsorganisasjoners bygninger, et par hoteller og til og med en rekke regjeringsbygg var brent ned, og det hadde vært storstilt ukontrollert robbing av forretninger over store områder av Kabul, sier han.

Harpviken sier den økonomiske situasjonen har stagnert siden i fjor, og at byggevirksomheten har stanset helt opp i Kabul, noe som antyder at folk ikke stoler på fremtiden. Han er bekymret for utviklingen.

Retorikk i

Spørsmålet er om det er fornuftig å møte en dualistisk verdensoppfatning med

Osama bin Ladens brev, taler og intervjuuttalelser er samlet og utgitt på engelsk i bokform. En norsk utgave er snart på vei ut i norske bokhandlere.

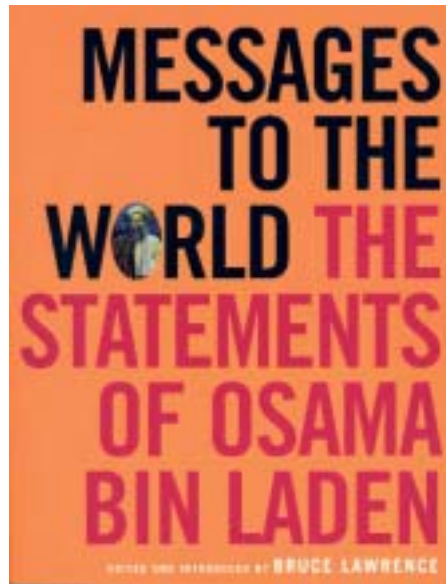
Om ikke Osama bin Laden var kjent hos de fleste fra før, ble han i hvert fall raskt det etter 11. september 2001. Søkelyset ble nok en gang rettet mot den ettersøkte terroristen, som mange mennesker nå oppfattet som selve inkarnasjonen av ondskap. Til tross for president George W. Bush' kjente forsikring om at jakten deres skulle innhente de ansvarlige en gang for alle, har dette ikke skjedd. Uttalelser fra bin Laden, eller i det minste angivelig fra ham, har kommet helt frem til nylig.

Den amerikanske religionsprofessoren Bruce Lawrence har samlet alle kjente, lengre uttalelser fra bin Laden og fått dem oversatt til engelsk. De 24 brevene, talene og intervjuene er utgitt i ett bind, med et forord og fyldige kommentarer til tekstene. Boka er også oversatt til norsk og vil snart bli utgitt på forlaget L.S.P. Mange vil sikkert fordømme denne utgivelsen som viderefremføring av et ondskapsfullt budskap. Ved å la agitasjonen ligge åpen, gir imidlertid denne boka en helt annen innsikt i bin Ladens politiske utvikling enn andre bøker om ham.

Til landflyktighet

Osama bin Laden ble født i 1957 i Saudi-Arabia. Faren, som ble født i Jemen, hadde jobbet seg opp fra analfabetisme og fattigdom til å bli mangemiljardær gjennom byggekontrakter i Saudi-Arabia. Da han døde etterlot han seg en formue på 11 milliarder dollar og 54 barn med et titalls ulike kvinner. Osama vokste opp med moren og hennes nye mann. Han ble sendt på en business-skole, men interessene gikk fra første stund i retning av religiøse studier. En av religionslærerne var Muhammad Qutb, broren til den henrettede Sayyid Qutb, forfatteren av Milepæler, islamismens mest kjente kampskrift. Etter endte studier gikk han inn i farens forretningsimperium, der han viste seg å være en dyktig organisator. I 1980 tok han på seg ansvaret for å organisere den arabiske finansielle og materielle støtten til mujahedin - motstandsbevegelsen i Afghanistan. På si utvidet han dette arbeidet ved også å organisere militær innrulling til mujahedin, et sideprosjekt som startet i den pakistanske grensebyen Peshawar og som ble opprinnelsen til det som i dag er verdens mest berømte og fryktede terrororganisasjon - al Qaida. Det er mange kilder som bekrefter at bin Laden i denne perioden jobbet tett med både den pakistanske etterretningsorganisasjonen ISI og amerikanske CIA, selv om han selv i ettertid, og til stadighet, har fornektet dette samarbeidet.

Ett års tid etter at de russiske troppene hadde forlatt Afghanistan, reiste bin Laden tilbake til Saudi-Arabia. Like etterpå invaderte Saddam Hussein Kuwait, og bin Laden tilbød seg å organisere en militærstyrke av arabiske "afghanere", veteraner fra motstandskampen i Afghanistan, for å forsvare



kongeriket. I sterk kontrast til de amerikanske anklagene før invasjonen av Irak i 2003 om en forbindelseslinje mellom al Qaida og den irakiske regjering, har bin Laden alltid vært en intens motstander av Saddam Hussein, ettersom han konspirativt anser Baath-partiet for å være kommunistisk. Tilbudet til bin Laden ble imidlertid avslått av den saudiarabiske regjeringen, som i stedet inviterte en halv million amerikanske og andre utenlandske soldater til landet for å gjennomføre oppgaven. Religiøs lærde og andre som protesterte, ble anklaget og fengslet av regjeringen. I 1991 lyktes det bin Laden å rømme landet og flykte til Sudan.

Raseriet mot hjemlandets svik

Den første kjente uttalelsen fra bin Laden kommer fra hans landflyktighet i Sudan i 1994, i form av et brev til bin Baz, juridisk øversteleder i Saudi-Arabia. Brevet viser tydelig hvordan bin Ladens tidlige politiske agitasjon retter seg mot det han oppfatter som sitt hjemlands svik mot den muslimske verden, ved å tilrettelegge for Operation Desert Storm i 1990-91 og etter at et muslimsk opprør senere ble slått ned i 1994. Brevet er skrevet sammen med politiske og religiøse trosfeller, organisert i bin Ladens ARC - Advice and Reform Committee - som han stiftet i Nord-London samme året. Brevet viser klart den politiske todelingen, eller sammenblandingen, som skinner gjennom all bin Ladens senere retorikk. På den ene

Tross massiv krigføring har det ikke lykkes amerikanerne å oppspore eller drepe sin erkefiende.

siden er han opptatt av at hjemlandet skal vende tilbake til en mer selvstendig, nasjonalistisk og islamskorientert vei, slik at det kan bli en ledestjerne i den muslimske verden. På den andre siden tegner han på det mest manipulative vis opp en grunnleggende konflikt mellom den "sionistisk-

amerikanske" verdensorden og den muslimske verdens rett til jihad. Her utnytter bin Laden den israelske okkupasjonen i de palestinske områdene for alt den er verdt, og dette første brevet har derfor også en bred slagside mot Oslo-avtalen.

I den neste uttalelsen, også fra sitt eksil i Sudan, ser vi tendensen i bin Ladens kampr retorikk. Talen er rettet mot wahabbistiske trosfeller og oppildner til jihad mot amerikanerne. Svært mange muslimer, både lærde og vanlig troende, reagerer på dette som har blitt fundamentalistenes berøvelse av et grunnleggende begrepet innenfor islam, ettersom jihad på det dypeste plan dreier seg om ens indre kamp for å leve i tro med religionen. Bin Laden utnytter ordets politiske potensial som religiøs kamp, og det er her vanlig å skille mellom forsvars-jihad og angreps-jihad. I denne tidlige talen viser bin Laden sine demagogiske evner som han senere har brukt i de fleste av sine uttalelser: Ved å ikke trekke noen grenser for hvilke midler som kan benyttes, er han villig til å legitimere ethvert angrep på "fienden" som forsvars-jihad.

Videre kommer bin Ladens stormannsgalskap tydelig til syne, ved at han trekker opp likhetstegn mellom seg selv og Profeten med hensyn til hijra - emigrasjon. Mens Muhammed ble tvunget til å utvandre fra Mekka til Medina, påpeker bin Laden at han selv måtte reise fra Saudi-Arabia til Sudan. For en troende muslim som ikke følger bin Laden må vel en slik uttalelse være på grensen til blasfemi.

Internasjonal berømmelse

På midten av nittitallet begynte bin Laden for alvor å bli lagt merke til av USA. CNN-journalisten Peter L. Bergen skriver i boka The Osama bin Laden I Know at da CIA i 1996 opprettet en egen bin Laden-enhet, var det første gang i etterrettingsorganisasjonens historie at man prioriterte å danne en spesialenhet for en enkeltperson. Senere samme år gikk bin Laden offentlig ut og erklærte jihad mot USA og Israel, som han anser som amerikanernes forlengede arm i Midtøsten. I motsetning til ekstreme politikere som kommer i posisjon og tvinges til å moderere seg, har bin Laden som en "utstøtt" inntatt stadig mer ekstreme standpunkter. Martyr- og offerrollen utnyttet til det ytterste, samtidig som han oppildner til kamp mot absolutt alle amerikanere, uansett om de er militære eller sivile. I 1998 utsteder han sammen med fire religiøse ledere en utvetydig fatwa mot alle jøder og "korsfarere", til tross for at han selv ikke har noen offisiell muslimsk autoritet til å ta et slik skritt.

I 1996 ble bin Laden presset til å forlate Sudan og tok nå tilflukt i Tora Bora-fjellene i Afghanistan, under Talibans beskyttelse. På denne tiden ble det foretatt flere intervjuer med ham, og budskapet hans fikk mulighet til å spre seg over hele verden. Det første intervjuet ble trykket i den australske

svart-hvitt

en tilsvarende innstilling.

Messages to the World: The Statements of Osama bin Laden
Bruce Lawrence (red.)
Verso, 2005
292 s.

muslimske avisen Nida 'ul Islam november 1996. Her avfeier han alle rykter om at afghanske myndigheter - Taliban - ønsket å hive han ut. Samtidig bagatelliserer han de store interne stridighetene i landet, ikke minst den svært ødeleggende borgerkrigen mellom 1992 og 1996, som "mindre feider". Det fremstår som avgjørende for bin Laden, som to år tidligere hadde blitt fratatt sitt saudiarabiske statsborgerskap en gang for alle, at det eksisterer et islamsk fyrtårn.

Bin Laden ble også intervjuet av Peter Arnett fra amerikanske CNN i 1997 og av den arabiske fjernsynsstasjonen Al-Jazeera i 1998. Til tross for at innholdet i sistnevnte knappst er noe mer ekstremt enn i CNNs eget intervju, ble ikke dette vist på amerikansk fjernsyn før etter 11. september 2001. Begge intervjuene viser at bin Laden fortsatt har en idé om hva en muslimsk nasjonalisme i hjemlandet kunne bidratt med. Bin Ladens syn på økonomisk politikk fremstår som intelligent.

Mens Muhammed ble tvunget til å utvandre fra Mekka til Medina, påpeker bin Laden at han selv måtte reise fra Saudi-Arabia til Sudan. For en troende muslim som ikke følger bin Laden må vel en slik uttalelse være på grensen til blasfemi.

Samtidig er disse intervjuene like blottet for noe videre program på andre politiske områder som resten av tekstene av hans.

En verdensomspennende kamp

I august 1998, i underkant av sju måneder etter den omtalte fatwaen, ble de amerikanske ambassadene i Kenya og Tanzania sprengt i lufta. Bin Laden var nå verdenskjent. Amerikanerne sendte raketter fra sine militærskip i Det arabiske hav mot Khost-området i Afghanistan, i et forsøk på å treffe Al Qaidas baser i fjellene. Afghanistankomiteen i Norge var en av mange organisasjoner som måtte evakuere Kabul etter de store opptøyene som fulgte. Livet for utlendinger i den pakistanske grensebyen Peshawar var heller ikke lett, ettersom mange pakistanere var ute i gatene, sinte for at amerikanerne uforvarende kunne benytte deres luftrom for å angripe naboen i nord.

I årene som fulgte forsøkte verdenssamfunnet å få Taliban til å utlevere bin Laden. Det gikk også rykter om at man hadde lyktes å så splid mellom partene. I april 2001 gikk imidlertid bin Laden offentlig ut og erklærte at Mullah Omar var den riktige herskeren av Afghanistan, som for å rydde all tvil av veien om anstrengelser i forholdet deres.

Forbindelsen mellom Taliban og Al Qaida syntes dermed sementert. Etter at Al Qaida 11. september 2001 gjennomførte det blodigste angrepet på USA siden andre verdenskrig, fikk derfor USA og deres allierte fritt spillerom til å angripe Afghanistan 7. oktober. De hadde også ryggdekning for dette angrepet i den muslimske verden, Pakistan og de arabiske landene inkludert, til tross for at nesten samtlige av flykaprerne var saudiarabiske.

Tross massiv krigføring, har det altså ikke lyktes amerikanerne å oppspore eller drepe sin erkefiende. Det kanskje aller mest interessante intervjuet med bin Laden ble faktisk foretatt i Afghanistan midt under den amerikanske bombingene. Den syrisk-spanske journalisten Taysir Alluni fra Al-Jazeera var i oktober i Afghanistan, der han rapporterte fra amerikanernes bombing av landsbyer i distriktene. Intervjuet med bin Laden ble foretatt 20. oktober, selv om det første gang ble vist i januar 2002. Det er tydelig at Alluni nyter en klar fordel i intervjusituasjonen ved at han selv er muslim. Spørsmålene er enkle og åpne, men avslører likevel i større grad enn andre intervjuer bin Ladens blinde tro på at den muslimske motstandsbevegelsen i Afghanistan tok knekken på Sovjetunionen alene og at USA skal kollapse like

enkelt. Når Alluni presser bin Laden i forhold til sin legitimering av terror, svarer bin Laden som vanlig at deres terror mot USA er selvforsvar. Men når Alluni konfronterer ham med at han har uttalt at amerikanerne skal nedkjempes i Afghanistan og spør om han ikke synes det er en høy pris for det afghanske folk, får bin Laden problemer. Selv i skriftlig form kan man se at bin Laden, som alltid omtales som sindig og veltalende, ikke klarer å finne noe godt svar.

Allunis arbeid er det mest avslørende av alle offentlig kjente intervjuer med bin Laden og kanskje den som gir mest innsikt av alle tekstene i *Messages to the World*. Tragisk nok havnet Alluni selv i kryssilden i denne perioden. Han ble fanget av Nord-Alliansen og banket opp, før han returnerte til Spania, der han ble holdt i fengsel i 119 dager - uten lov og dom.

Fortsatt oppildnende

Bin Laden har fortsatt å virke inn i perioden etter at USA angrep Irak våren 2003. Mens bin Laden som nevnt nærte et sterkt hat overfor Baath-partiet og Saddam Hussein, gikk han ved invasjonen av Irak god for at islamistene burde samarbeide med "kommunistene", så lenge det kunne være med å

nedkjempe den største av fiendene. Det ironiske er derfor at USA ved invasjonen har skapt en akse mellom Irak og al Qaida, som ikke tidligere eksisterte, men som likefullt lå i begrunnelsen for denne invasjonen. I en uttalelse rett før invasjonen beskriver bin Laden detaljert hvordan amerikanerne bør møtes militært; ved forskansning i skyttergraver, i nærkamp i byene og gjennom martyreller selvmordsaksjoner. Det er nøyaktig disse metodene som benyttes i Irak i dag og som er i ferd med å vippe en amerikansk hær, skandalisert av dopbruk og torturavsløringer, fullstendig av pinnen.

Svært mange militære eksperter fra hele verden enes derfor i dag om at USA har bidratt til å omskape Irak til et nytt samlingssted for internasjonal terrorisme. Stedet der ondet skulle nedkjempes, har blitt stedet der det har fått nye vekstmuligheter.

Verdensbilder i svart-hvitt

Hvilket utfall Afghanistan- og Irak-krigene vil ha for USA eller også al Qaida er fortsatt ukjent. Når utspillene til bin Laden nå blir tilgjengelige for enhver, reaktualiseres imidlertid en rekke spørsmål om al Qaida, islamismen og dens retorikk. Det har allerede blitt trukket frem som et problem at deler av retorikken - misnøyen med den amerikanske aggresjonen i Midtøsten og Israels okkupasjon av de palestinske områdene - deles av den europeiske venstresiden. Å plassere disse ideologiene side om side vil imidlertid bære galt av sted, da andre aspekter ved bin Ladens retorikk peker i motsatt retning. Å nedlegge FN ville for eksempel tilfredsstilt både bin Laden og store deler av både den europeiske og ikke minst den amerikanske høyresiden.

Det er også verdt å legge merke til at retorikken avslører hvordan Bush-administrasjonens og bin Ladens verdensbilder på mange områder nesten er identiske. Bin Laden kaller gjennomgående USA og deres allierte for "de korsfarende," både før og etter at Bush brukte ordet "korstog" under forberedelsene til invasjonen i Afghanistan.

Både Bush-administrasjon og bin Laden ser ut til å støtte Huntington's teori om "sivilisasjonenes sammenstøt". Bin Laden sier eksplisitt at denne teorien, fremsatt fra erkefiendens leir, er korrekt, og at alle som er uenige i den, har misforstått verdensutviklingen. Videre bidrar begge parter til å bygge opp et bilde rundt den siste Irak-krigen, der terminologien minner oss om siste verdenskrig, der frontene gikk mellom aksemaktene og de allierte. Mens Bush-administrasjonen i det første oppløpet til krigen lanserte begrepet "ondskapens akse" om Irak, Iran og Nord-Korea, kaller bin Laden den "sionistisk-amerikanske" verdenskonspirasjonen for "den globale ondskapens allianse". Begge parter velger å fremstille seg selv som den gode part i en episk kamp mellom Det Gode og Det Onde.

BJARNE ROBBERSTAD

Eit spanande møte med eit

Rune Fimreite, ny dagleg leiar i Afghanistankomitéen, 2006. Her fortel han om møtet med eit krigsherja og

I to korte og hektiske veker i byrjinga av april fekk eg eit intenst og spanande møte med eit intenst og spanande land! Turen gjekk først til Kabul, så til Jalalabad og deretter attende til Kabul og områda rundt. Reisa ga meg eit varig minne av inntrykk og opplevingar av folk og skjebner i eit land som framleis har store utfordringar for å sikre stabilitet og utvikling.

Som rimeleg nyttilsett i AiN hadde eg både eit ynskje og ei trong til å få ein betre totaloversikt over organisasjonen. Utgangspunktet for reisa var i første rekke å treffe og bli kjend med staben vår ute, få innsyn i korleis AiN arbeider og driv prosjekta sine, samt å møte noverande og potensielle nye samarbeidspartnarar og donorar. Og derfor var eg i eit "arbeidsmodus", og ikkje heilt klar over at eg også skulle møte eit kontrastfylt, men vakkert land, ein spanande og interessant kultur, og ikkje minst eit utruleg varmt og gjestfritt folk.

Det einaste eg har høyrte om Afghanistan dei siste åra frå vestleg media er krig, taliban, fattigdom, vald, narkotika, undertrykking av kvinner, krigsherrar, flyktningar og elende. Med dette som bakteppe må eg medgje at eg var både uroleg og rimeleg spent på kva som ville møte meg. Men allereie etter eit par dagar kunne eg fornemme at dette var eit land av store kontrastar og motsetnader, og at Afghanistan også er langt meir vel fungerande enn ein skulle tru etter så mange tiår med krigstilstandar.

Sjølvsagt er det framleis mykje elende, og eg vart også minna om "krig" og eit sterkt amerikansk militært nærvær i Jalalabad, der blackhawks og apache helikoptera tok av rett som det var, og flaug både høgt og lågt over byen til alle døgnets tider. Og ja, landet har enorme

utfordringar som det muligens vil ta ein generasjon eller to å løyse; alt i frå ein ustabil tryggleikssituasjon og eit manglande rettssystem, enorm fattigdom og dårlege økonomiske utsikter, til låg levealder, uro, politisk undertrykking og spaning mellom ulike etniske grupper. Vidare er både menneskerettar og kvinner sin situasjon og mykje anna sterkt nedprioriterte områder.

Men samstundes er Afghanistan også i endring; det er eit land som har blitt meir ope og fritt, det pågår ein demokratiserings- og gjenoppbyggingsprosess, over fire millionar flyktningar har vendt attende dei siste åra, ein finn økonomisk vekst i dei største byane, og landet har mange kompetente folk som held eit høgt nivå. Det er nokre av dei sistnemnde AiN er så heldig å ha med seg i sitt arbeid for å sikre høg kvalitet på prosjekta vi driv innanfor områda helse, miljø og utdanning. Og det var desse flotte, stolte og varme menneska som var mitt vertskap, og som gjorde sitt beste for å introdusere meg til landet sitt; folket, maten, skikkane, historia, politikken, utfordringane og sist, men ikkje minst til AiN sitt arbeid.

I løpet av desse to vekene fekk eg også høve til å møte mange som nytta seg av tenestene som AiN har bygd opp; anten det er sjukehus, tannklinikkar, unge kvinner som tek jordmorutdanning eller born som går på skule. Alle var veldig takksame for at AiN har sikra dei tilgang på noko som for oss i Noreg er ei sjølvfølgje, og som for svært mange afghanarar er ei mangelvare. Alle utan unntak ga uttrykk for at dei var trøytte av alle herjingane som har ridd landet i år ut og år inn, og at dei ynskjer nye tider velkomen. På ein skule i ein landsby utanfor Kabul, kom eg i prat med eit par fedre som sjølve hadde born som gjekk på skulen. Dei var ikkje

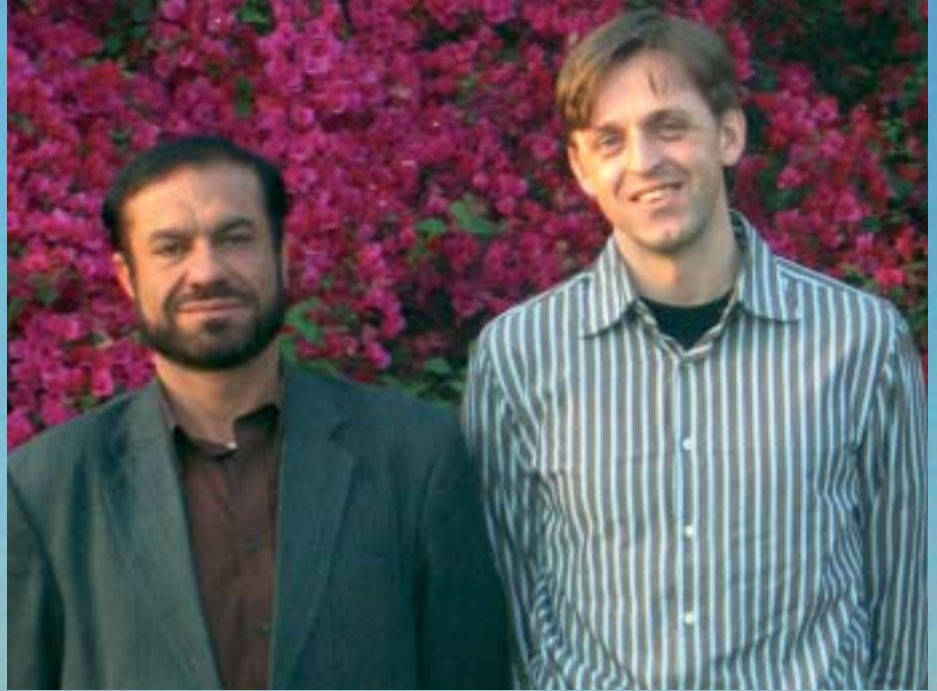
spanande land

vitja Afghanistan for første gong våren
hjartevartmt land.

berre takksame for skulen AiN hadde bygd i deira landsby, dei var også svært krye over at jente deira fekk høve til å ta del i skulegongen. Dei meinte dette var naudsynt for at Afghanistan skal få den utviklinga landet treng, og for at den oppveksande generasjonen skal kunne sikre eit betre liv for seg og sine.

Mitt inntrykk er også det at folk i Afghanistan må få noko å leve av, og eg trur utdanning er viktig i så måte. Vidare må det investeringar til for å få fart på landet, produksjonen og den økonomiske utviklinga. Eg trur også at helse og miljø er viktig, og eg er viss på at AiN sine satsingsområde er rette. Eg er svært glad og takksam for at eg fekk moglegheita til å sjå dette vakre, kontrastfylte og krigsherja landet med egne auge, sjå at våre kollegaer er flotte og kompetente, og at prosjekta våre held så høg kvalitet. AiN bidrag i høgste grad til utviklinga i landet og vi gjer ein god jobb. Når sant skal seiast vart eg svært stolt over å jobbe for organisasjonen og denne viktige saka!

RUNE FIMREITE



PÅ TUR: Rune Fimreite (til høyre) reiste med Afghanistankomiteéen i Norges stedlige representant Zamarai Ahmadzai og vitja mellom anna Jalalabad og Pagman.
(Foto: Thomas Frantsovold)

BRÅK: Amerikanske Blackhawk-helikoptre på veg ut frå flyplassen i Jalalabad, med Tora Bora-fjella i bakgrunnen. Flyplassen ligg inne på basa til dei amerikanske soldatane.
(Foto: Thomas Frantsovold)





Løven tilbake i Kabul

MUJTABA MASTOOR

En av de få attraksjonene i Kabul er dyrehagen, som igjen begynner å tiltrekke seg et publikum. Kabul Zoo ble bygd i 1967 etter en enorm interesse for dyrene det ble forsket på ved det naturvitenskapelige fakultetet ved universitetet i Kabul. Den zoologiske hagen ble stiftet i samarbeid med tyske zoologer, og har siden vært vært åpen for publikum.

I dag består dyrehagen av et akvarium med noen få fiskearter og et par titalls bur for de andre dyrene og fuglene i hagen. Til tross for det store tapet av dyr og fugler i det siste tiåret ser dyrehagens tilbud igjen lovende ut.

- I dag har vi 34 forskjellige arter av dyr og fugler som til sammen utgjør 214 individ. Det fleste av dyrene og fuglene er donert fra andre land. Kina donerte 2 løver, 2 svin, 2 hjorter, og 1 bjørn, sier Abdull Latif Shama, som har jobbet i Kabul Zoo i 21 år.

Den nesten 30 år lange krigen i Afghanistan har også gått utover dyrene og dyrehagen. Særlig på 1990-tallet da området var frontlinje i lengre tid.

- Da krigen brøt i Kabul ble vanskelighetene større

og større i dyrehagen. Det var for lite personale, dyrene fikk ikke nok mat og det var store problemer når dyrene ble syke. Særlig hadde vi problemer med svangerskap og fødsler, sier Shama.

Gjenoppbygging av Kabul Zoo

Krigens herjinger i Kabul ga store skader på bygninger og bur i den zoologiske hagen, og vann- og elektrisitetssystemet ble ødelagt. Og under Taliban-regimet ble det ikke gjort noe for å reparere ødeleggelsene. Det var først etter regimeskiftet i 2002 da Kabul Zoo fikk interesse, spesielt i utlandet.

- Når det gjelder drift og gjenoppbyggingen av dyrehagen er det både afghanske myndigheter, enkelte andre land og frivillige organisasjoner som bidro. For eksempel en engelsk dyrevernorganisasjon (The Mayhew Animal Home), som tok seg av ett års fôr, sier Shama.

- Men nå er det kun myndighetene som tar seg av den daglige drift, legger han til.

Ifølge ham er det imidlertid fortsatt store mangler, tross støtte fra andre land og fra afghanske myndigheter. Han sier at personalet ikke er profesjonsutdannet, og at de enten er analfabeter eller kun har lavere grads utdanning. Dessuten har dyrehagen ikke en egen dyreklinikk eller laboratorium,



påpeker han.

- Men til tross for de store utfordringene er vi glade for myndighetenes innsats i dyrehagen, ut fra deres evne har de gjort mye, sier Abdull Latif Shama.

På et av et av skiltene ute i dyrehagen står det: "Kjære publikum! Se dyrene fra den andre siden av gjerdet. Ikke kast noe i burene!". Dette får en til å tenke tilbake på Marjan, den berømte løvens tragiske historie da en mann kastet en håndgranat i buret. Marjan mistet et øye og fikk store ansikts-

skader. Mannen ville hevne sin bror, som hadde villet tømme seg med å gå inn i løvens bur, og ta på den.

Azizgull Saqib, som leder dyrehagen, sier at de jobber hardt for å få dyrehagen til internasjonal standard, og han er optimistisk til at de klarer dette på mindre enn et år.

- Vi har fått 150.000 amerikanske dollar for å restaurere og bygge opp igjen dyrehagen. Målet er å gjøre dyrehagen om til internasjonal standard, og foreløpig er omtrent 60 prosent av jobben gjort. Vi



forventer å være ferdig om mindre enn ett år, sier Saqib.

Han legger til at Kabul Zoo er blitt medlem av samarbeidsorganisasjonen for sørasiatiske dyrehager, som skal hjelpe til med utviklingen av Kabul Zoo.

Dyreliv i Afghanistan

"Å ta vare på dyr og leve ved siden av dem renser byens trøtthet og stivhet av ansiktet og gir tilbake glede og indre ro" står det på et annet skilt i dyrehagen.

Det at myndighetene i Afghanistan ikke har kontroll over jakt og at det ikke finnes noen offisielle restriksjoner på jakt er en offentlig tragedie, og flere dyrearters bestand stor i fare. Azizgull Saqib, sjefen for Kabul Zoo, oppfordrer afghanere å respektere dyrelivet i landet.

- Jeg ber våre landsmenn om å ikke gå på jakt, så vi har et mangfoldig dyreliv i landet vårt, sier han.



Sultestreik og asyl

Verden er full av vanskelige spørsmål ingen kan svare på.

[leserinnlegg]

"Verden er full av vanskelige spørsmål ingen kan svare på" var det en som sa i forbindelse med afghanernes sultestreik. Det er jeg er enig i! Det jeg også er enig i er at alle som har et reelt beskyttelsesbehov skal få vern i Norge. Og her er vi ved sakens kjerne! Har de sultestreichende et reelt beskyttelsesbehov i henhold til Utlendingsloven og Flyktningkonvensjonen?

Sultestreik som maktmiddel

Som et av virkemidlene i den ikke-voldelige motstanden er sultestreik akseptert. Sultestreik er et sterkt og effektivt våpen. Den får stor medieoppmærksomhet og folks samvittighet utfordres. Noen kan bli ansvarliggjort: "Hvis ingen hjelper meg, dør jeg. Sultestreik snur opp-ned på avmakt/maktposisjoner og relasjoner. Myndighetene blir avmektige og de sultestreichende kommer i maktposisjon.

Sultestreik fikk sitt gjennombrudd i forrige århundret. Den mest kjente er vel Mahatma Ghandi og hans streik mot britenes herredømme i India. De siste årene har det vært en rekke sultestreiker rundt om i verden - bl.a. på Guantanamo Bay. Sistnevnte i ren desperasjon, på samme måte som afghanernes. Sultestreiken mot Alta-utbyggingen er kanskje den flest nordmenn husker. Mikkel Eira sier at han ikke ønsket å dø av sultestreiken, fordi: En død soldat kan ikke kjempe videre.

Vern mot fremtidig forfølgelse

Asyl gies ikke på grunn av noe som har skjedd, men på grunn av hva som kan skje i fremtiden. Og: loven sier at faren for forfølgelse og/eller overgrep skal være "well-founded". Hvem som skal få asyl eller opphold på humanitært grunnlag er myndighetenes sak å avgjøre. De instansene som har ansvaret - UDI og UNE - må få ta det ansvaret de har!

Grunn for gjenopptagelse?

På samme måte som i barnevernsaker kan asylsaker fortone seg helt annerledes i media enn i myndighetenes dokumenter. UDI og UNE har fattet sine vedtak i henhold til opplysningene søkeren har gitt i asylsøknad, asylintervju, gjennom opplysninger fra advokat, NOAS, lege, psykolog og andre som har uttalt seg i saken. Og sist, men ikke minst - på bakgrunn av det asylsøkeren har opplyst ved personlig fremmøte i UNE.

Noen ganger er det dessverre slik at asylsøkere velger å beskrive sin situasjon og sin historie overfor media og støttespillere på en måte som ikke er i samsvar med de opplysningene som er gitt til myndighetene. UDI og UNE har taushetsplikt og har derfor ingen mulighet til å kommentere eller korrigere det som fortelles i media. Og media velger å ikke "ødelegge en god historie", men presenterer det asylsøkerne forteller - til tross for at de ofte vet at det ikke er sant.

Behandlingen av de sultestreichende afghanernes søknader i UDI og UNE har vært meget grundig. Alle historiene er lyttet til - alle asylsøkerne er hørt - alle har fått en individuell behandling! På denne bakgrunn er det ikke særlig behov for å gå gjennom søknadene på nytt.

Hva slags asylpolitikk ønsker vi at Norge skal ha? Selsagt en raus politikk der alle som har et reelt

behov for beskyttelse skal få opphold!

Men - ønsker vi at noen som ikke har et reelt behov for beskyttelse skal få det? På bekostning av andre som har? Skal vi tillate at noen - med en sultestreik - kan tvinge og trasse seg til opphold på tvers av reglene?

Noen ganger er nei riktig

En søknad om asyl er ikke det samme som at asyl er eller vil bli innvilget. Søknaden skal behandles, og kan gi ja eller nei som resultat! Hvis en person

Kanskje den norske regjeringens tilbud om tilbakevendingsstøtte ikke er et så dårlig tilbud til dem likevel?

som søker asyl i Norge tidligere har fått nei i Sverige, Danmark og Tyskland skal det svært mye til for at norske myndigheter skal vurdere behovet for beskyttelse på en annen måte enn disse landenes myndigheter har gjort.

Har en asylsøker fått endelig avslag på sin søknad plikter han/hun å forlate landet. Alle som gjør det får gratis hjemreise med International Organization of Migration - IOM. Dersom asylsøkere med endelig avslag ikke forlater landet frivillig, skal han/hun uttransporteres. Dette er det Politiets Utlendingsenhet som har ansvar for. Problemene oppstår når asylsøkeren ikke vil rette seg etter norsk lov og forlate landet.

Hva med hensynet til alle dem fra andre land som er i en lignende eller tilsvarende situasjon - som har det like vanskelig eller kanskje verre? Og som reiser fra Norge?

Ansvar for liv og helse

Det er den sultestreichende selv som har ansvar for egen helse. I neste omgang har alle 'støttespillerne'. De som er med på å bidra til et håp om og en tro på at de skal kunne aksjonere og sulte seg til opphold - til tross for lovlig fattet vedtak: Endelig avslag på søknadene. Og ikke minst media som er ivrige etter "gode nyheter med menneskelig vri". Og selvsagt de mediekåte politikerne som ser det som en kjærkommen måte å få litt tid "på skjermen".

Hva skjedde i kulissene?

Umiddelbart kom "yrkesdemonstrantene" fra BLITZ sammen med SOS Rasisme og 'venstresida' på banen. Med opprop, nettsider med "oppskrift" til aksjonister om hvordan de kunne støtte sultestreiken - og sms-aksjon.

Nestleder i SOS Rasisme Ola M. Pedersen sa: "Innsatsen på Domkirkeplassen var også ment å være en markering mot Regjeringens asylpolitikk" og AKPs Jorunn Gulbrandsen sa: "Det er ingen tvil om at vi vant frem for de sultestreichende".

"Dagen derpå" for SV?

"Det skal være likebehandling av flyktninger i Norge, ingen kan sulte seg til opphold i Norge", sa Bjarne Håkon Hansen og senere også Kristin Halvorsen.

Ikke alle SVere er enige med henne selv om dette er en fornuftig og riktig holdning!

Fleire personer i SV har uttalt at de opplevde det som om 'røde utgrupper' presset partiet slik at de utad måtte markere seg i utakt med regjeringens politikk. Med alle aksjonistene og media 'på plass' ble regjeringen - og SV - sjanseløse!

Returpakken

"Returpakken" - tilbudet til afghanerne som har fått avslag på sine asylsøknader er et resultat av samarbeid mellom flyktninghjelpen, FNs høykom-

missær for flyktninger, afghanske og norske myndigheter. Dette samarbeidet er en del av den normaliseringsprosessen norske myndigheter ønsker å bidra til og være en del av.

Det er også en del av "pakken" at dersom noen - etter å ha returnert - har vesentlige, nye opplysninger i sin sak vil de få tatt den opp til ny vurdering - på samme måte som alle med avslag har anledning til.

Returpakken består av 5.000 kr i kontanter, rådgivning, medisiner, mottak, midlertidig bolig, retts-hjelp, yrkesopplæring og støtte til å starte egen bedrift.

Ser vi nærmere på sakene til mange av de sultestreichende finner vi at de har vært i Tyskland, søkt og fått avslag på både en, to og noen tre søknader der og i Danmark og/eller i Sverige. Kan de da forvente at de skal få et positivt svar på en asylsøknad i Norge? Eller er det slik at deres beskyttelsesbehov har vært vurdert i flere land, flere ganger, og at tyske, danske, svenske og også norske myndigheter har funnet ut at fremtidig beskyttelsesbehov ikke er tilstede? Kanskje den norske regjeringens tilbud om tilbakevendingsstøtte ikke er et så dårlig tilbud til dem likevel?

Afghanistan i dag

Ifølge FN er 55% av befolkningen i Afghanistan i dag under 18 år. 79% av kvinnene og 57% av mennene er analfabeter. Landet er dessverre preget av mange år med krig, mye fattigdom og stor arbeidsledighet. Godt betalte og gode jobber vokser ikke akkurat på trær... Det tar tid å bygge opp et land som Afghanistan til et moderne demokrati - og til det trengs hjelp av alle de gode kreftene som finnes!

Alle som har fått endelig avslag på sine asylsøknader bør takke ja til og ta imot den generøse returpakken de har fått tilbud om fra myndighetene - og returnere til Afghanistan. De sultestreichende er ressurssterke, flotte unge mennesker som på både kort og lang sikt kan gjøre en god jobb i sitt hjemland og bidra til gjenoppbyggingen på en positiv måte, - til beste for seg selv og landet som helhet. Retur er riktig, men på hvilket tidspunkt det kan og skal skje må vurderes grundig.

SOLVEIG SANDALS NES

Sandalsnes er landsstyremedlem i AiN

Lite humant å tvangsutsende afghanere nå

[leserinnlegg]

Over 100 afghanere hadde sultestreiket i nesten fire uker i teltet utenfor Oslo domkirken. I følge talsmannen Zaher Athari ble aksjonen startet den 26. mai og varte i hele 26 døgn. I begynnelsen var det ca. 15 personer som sultestreiket, men flere tilsluttet seg etter hvert. Aksjonen var også startet i Trondheim og Haugesund. Aksjonistene avsluttet sultestreiken etter at norske myndigheter kom med løfter om en ny behandlingsrunde av deres asylsøknader. Men i en telefonsamtale fortalte Zaher Athari meg at norske myndigheter synes å være lite samarbeidsvillig og hittil har ikke de etterkommet det de lovte. Talsmannen for aksjonistene understreket at de forsøker nå å presse norske myndigheter til å etterkomme deres krav.

Disse unge mennene sultestreiket i protest mot norske myndigheters vedtak om å tvangsutsende dem tilbake til Afghanistan. Aksjonistene mente at Afghanistan ikke er et trygt land og dermed ville det være livsfarlig å tvangsutsende dem.

Det sies at det er inngått en avtale mellom Norge, Afghanistan og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) hvor høykommissæren har gitt uttrykk for at byen Kabul er relativt "trygg". Norske myndigheter har vært flinke til å benytte seg av dette og referere bestandig til FNs anbefalinger om at det ville være forsvarlig å hjemsende afghanere som for eksempel kommer fra Kabul. Men i ettertid syntes det som høykommissæren følte seg mer eller mindre misforstått/feiltolket av norske myndigheter, og det var trolig på bakgrunn av dette at høykommissæren hadde bedt om et møte med Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen. De unge afghanere som har fått avslag på sine søknader kan sies å ha blitt en slags offer for en omstridt politisk avtale. Slike omstridte avtaler kan bidra til å undergrave det gode bildet man har av nordmenn og Norge.

Det må understrekes at høykommissærens overveier av sikkerhetssituasjon skjedde før de siste blodige hendelsene i Kabul, der et amerikansk militær kjøretøy overkjørte flere sivile biler. Hendelsen eller "trafikkulykken" som det blir kalt av amerikanerne og afghanske myndigheter skjedde den 29. mai 2006 i Khair Khane (Kabul). Ifølge øyevitner uhellet førte til en demonstrasjon, rasende folk hadde samlet seg og kastet stein mot amerikanske militære kjøretøyer og den afghanske politiet. Men demonstrasjonen ble mer voldelig etter hvert og flere sivile folk er drept og såret. Blant annet den 29. mai hendelsen i Kabul indikerer at selve Kabul ikke er trygt. Dermed vil det være uklokt og lite humant å sende afghanere tilbake til et utrygt land eller by.

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er blitt mye mer ustabil og farlig i det siste, særlig i sør og sør-øst. Taliban og andre misfornøyde fraksjoner har økt aktivitetene sine mot den sentrale myndigheten og den internasjonale styrken, og det rapporteres hver dag om veibomber, attentater og sammenstøter. I følge NATO-styrken i Afghanistan forsøker Taliban å markere seg også i nord og nordvest i landet.

"Afghansk Ungdomsutvalg håper og forventer at afghanere som har fått avslag, får en ny juridisk gjennomgang og dermed får bli i Norge.

Fordi de trenger beskyttelse rett og slett."



GLAD: De sultestrikkende afghanerne kan smile. Foreløpig. (Foto: Cecilie Nordfeldt)

Verken regimet i Kabul eller den internasjonale styrken har klart å opprette ro og orden i Afghanistan og det er ingen ting som tyder på at situasjonen kan forbedre seg i nær framtid. Dermed det underlige her blir at afghanske myndigheter inngår en avtale med Norge og FNs høykommissær om at de liksom er i stand til å ivareta sikkerheten til afghanere som eventuelt skal sendes ut av Norge.

Styresmaktene og forventninger

En enda mer overraskende nyhet for regjeringen i Kabul er Talibans økende troverdighet blant vanlige folk i enkelte områder. Dette kan sies å være en farlig trend, fordi troverdighet er et viktig faktor når man skal snakke om regimets legitimitet. Etter Talibans fall i 2001 fikk Afghanistan et nytt regime, hvilket folk hadde store forhåpninger og forventninger til. Folkets krav og forventninger var blant annet frihet, politisk deltakelse, trygghet, stabilitet, løsrivelse fra fattigdommen, sult og flukt. I håp om at det nye regimet blir i stand til å

innfri deres forventninger, støttet folk regimet til president Hamed Karzai. Utenom Taliban og Hekmatyar-fraksjonen var nærmest alle afghanere optimister til det nye styret som kom på plass etter Bonn-avtalen. Men dessverre, regimet har ikke klart å etterkomme forventningene og kravene som folk hadde. Når et regime ikke er i stand til å etterkomme folkets forventninger og krav, kan det føre til fortvilelse og mistro til regimet. Ethvert demokratisk styre må ha legitimitet for å kunne fortsette å styre. Til og med et ikke-demokratisk styre trenger en viss form for legitimitet for å kunne herske.

Dersom styresmaktene i Afghanistan ønsker å opprette ro og orden i Afghanistan, og få et positiv omdømme blant alle afghanere, bør de jobbe for å gjenreise tilliten sin blant alle folkegruppene i landet. Dette kan skje hvis og bare hvis man ser på alle afghanere som en nasjon, og hvor alle uansett hvilken etnisk folkegruppe eller religion de tilhører har like rettigheter og plikter. Uten sosial rettferdighet vil det sittende regimet neppe klare å bringe sikkerhet og stabilitet til landet. Dessuten bør det gjøres forsøk på å få ned den høye arbeidsledigheten som sies å være over 30 prosent, og samtidig sette i verk tiltak mot å redusere fattigdommen. I tillegg til disse bør regimet gripe fatt i korrupsjonsspørsmålet og dyrking og salg av narkotika. Dersom styresmaktene i Afghanistan ikke tar hensyn til de ovennevnte punktene, vil det slite mer av mangel på tillit og legitimitet hos befolkningen i helhet. Som vi vet gir tillit og legitimitet gir autoritet, noe som styresmakten kan bruke til å opprette ro og orden i samfunnet.

Afghansk Ungdomsutvalg (AUU) anser Afghanistan fortsatt som et utrygt land. Selve hovedstaden er ikke trygg heller og vi mener at det er urettferdig å tvangsutsende til og med de som kommer fra Kabul. Dermed vil det være lite humant og moralsk forsvarlig å tvangsutsende afghanere som har fått avslag på sine asylsøknader. Afghansk Ungdomsutvalg håper og forventer at afghanere som har fått avslag, får en ny juridisk gjennomgang og dermed får bli i Norge. Fordi de trenger beskyttelse rett og slett.

AHMAD Y. GHULAMI

Styreleder AUU

Returadresse:
Afghanistankomiteén i Norge
Solidaritetshuset
Osterhausgt. 27
0183 OSLO